

УДК:
321.01(497.11)

Прегледни
рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА
POLITICAL REVIEW
Година (XXII) IX, vol=24
Бр. 2 / 2010.
стр. 103-120.

Владан Станковић
Институт за политичке студије у Београду

ИНТЕГРАЦИОНО ПОЉЕ ПОЛИТИЧКОГ ЛЕГИТИМИТЕТА – ПРИМЕР СРБИЈЕ –

Сажетак

Циљ овога рада је да укаже на домаћаје, значај и примену интеграционог поља политичког легитимитета у политичком животу Србије. Аутор је пришао предмету истраживања из неколико методских углова. Најпре је дефинисао предметно подручје бављења користећи најшире схваћену методу анализе садржаја. Потом је у другом делу рада користио низ метода базираних на: упоредном методу, методу индукције и синтетичком методу. На овај начин остварен је јасан увид у предмет истраживања. Истовремено, аутор је истраживао предмет у пољу примењене политике покушавајући да укаже на основне смернице и правилности испитиваног као реалног политичког феномена.

Кључне речи: интеграционо поље, политички легитимитет, државни разлог

У политичкој и правној теорији, нарочито у теорији државе, значајно место заузима питање политичког легитимитета које се доживљава као својеврсно интеграционо поље унутар кога се спроводи државна политика од општег значаја. Ово поље, које изискује најшире схваћени политички консензус (свих или највећег броја политичких субјеката), представља својеврстан тип мњења о кључним државним питањима.¹⁾

1) Европским народима ово питање је познато од времена Римске републике. Његов узор, преко домината, остварен је у византијском државном праву. Од тада је интеграционо поље политичког легитимитета синоним за мњење о најопортунијем политичком курсу који у државотворним пословима ваља заузети, а које ствара онај ко је у стању да то учини. (Видети више у: Х. Г. Бек, *Византијски миленијум*, Clío – Глас српски, Београд – Бања Лука, 1998, стр. 46: "*Res publica* је интеграционо поље унутар којег се владалац

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Када је реч о политичком легитимитету у свом општем значењу, тада ваља истаћи да је ова тема у политичкој и правној теорији већ поприлично обрађена.²⁾ Питање легитимитета владавине и власти, старо је колико и истраживања о политици и држави. Ипак, тананијим питањима политичког легитимитета какво је оно у вези са интеграционим пољем, или пак питањима државног разлога, бавио се тек покоји домаћи аутор.³⁾ Оно чега засигурно нема у вези ове теме јесте обрада предмета истраживања на примерима примењене политике. Питањем државног разлога или интеграционог поља се понеко (можда) још и бавио, али освртом ове теме на политичку праксу у Србији, засигурно још нико није. Одатле и проистиче значај овог рада, који ће представљати први, нешто озбиљнији покушај, да се овој теми приђе на такав начин.

2. ТЕОРИЈСКО ДЕФИНИСАЊЕ ПРЕДМЕТА ИСТРАЖИВАЊА

Да бисмо добили одговор на питање шта је то интеграционо поље политичког легитимитета, морамо најпре размотрити теоријску позадину овог питања.

Основе интеграционог поља политичког легитимитета проназимо већ у класичном наслеђу римске државне мисли. Још код Тита Ливија држава није само пуко мноштво, надмоћна сила која држи на окупу, већ и својеврсна заједница. Овакво тумачење настоји да суптилизује нужду силе у культуру саглашавања са ауторитетом заједнице. "Зато је по Титу Ливију неопходно да држава ојача унутрашњом слогом (*concordia*) односно оном врстом емоционалног поистовећења грађана с државом које је претвара у заједницу, или како би то Берк рекао, ортаклук умрлих, живих и још нерођених. У противном, без овакве унутрашње слоге држава не може бити дугог века. То су добро знали и римски непријатељи Етрурци, чији су прваци говорили: *Римска моћ ће бити вечита, ако је не*

мора потврдити као интеграциони фактор." Слично и: Ibidem, стр. 48: "Док траје консензус бирача, византијски цар има скоро неограничену слободу кретања унутар датог му интеграционог поља да би осигурао јединство Царства.")

- 2) Теоријском обрадом политичког легитимитета, од домаћих савременика, бавили су се како политиколози, тако и правници. У новије време међу политиколозима професори: Војислав Становчић и Милан Подунавац, а од правника професори: Коста Чавошки, Данило Басти и Будимир Кошутић.
- 3) Од савремених, домаћих аутора понајвише професор Чавошки и професор Становчић.

сломе унутрашњи нареди."⁴⁾ Када расправља о појавним облицима државног разлога италијански ренесансни теоретичар државе Ђовани Ботеро (*Giovanni Botero*) се дотиче, између осталог, и интеграционог поља износећи тврдњу да је то оно што ваља сачувати и одржавати како би заједница напредовала у правди, миру, благостању и изобиљу.⁵⁾ Тако интеграционо поље политичког легитимитета постаје својеврстан скуп идеја, а државни разлог знање о средствима (или сама вештина) "којим се господство: успоставља, одржава и проширује."⁶⁾ Ово већ наговештава, истина данас не тако популарно становиште међу легалистима, према коме је интеграционо поље политичког легитимитета "пристанак који се организује".⁷⁾ За Николу Макијавелија (*Niccolò Machiavelli*) интеграционо поље оличено је у некој врсти врлине преживљавања – витализма, животне снаге "којом се ствара и одржава држава, односно надмоћна власт која је њена суштина. Другим речима, управљаче државе нужда принуди да се боре за увећање њене територијалне моћи чак и ако они сами то не буду хтели."⁸⁾ На овај начин Макијавели успоставља "логику захтева да се реалистички следи политика моћи."⁹⁾ Ова ће се идеја обнављати периодично у теорији државе (и права), а најзвучније кроз школу немачког романтизма, која ће бити потпуно у сагласју са Хегеловом тезом према којој је држава "стваралац историје", стога је она и творац легитимитета – јер га производи, ствара.¹⁰⁾ Тек са створеним легитимитетом који настоји да синерги-

- 4) К. Чавошки: *Увод у право – основни појмови и државни облици*, Драганић, Београд, 1995, стр. 104.
- 5) G. Botero: *Ragione di stato*, Introduzione Carlo Morandi, Bologna, 1930, p.381-382: "Resta solo che avendo condotto la nostra città a quella grandezza che ci concede la condizione del sito, e le altre circostanze da noi commemorate di sopra, si attenda a conservarla e a mantenerla: al che giova la giustizia, la pace, e l'abondanza: perchè la giustizia assicura ognuno del suo: con la pace fiorisce l'agricoltura, i traffichi e le altri: con l'abondanza de' cibi si facilita il sostegno della vita: e nissuna cosa tien più allegro il popolo che il buon mercato del pane. Tutte quelle cose finalmente, le quali cagionano la grandezza, sono anche atte a conservarla: perchè le cause della produzione della cose e della conservazione loro sono l'istesse."
- 6) К. Чавошки: *Увод у право – основни појмови и државни облици*, Драганић, Београд, 1995, стр. 135.
- 7) М. Podunavac: *Politički legitimitet*, Rad, Beograd, 1988, str. 78: "Vladavina uz pristanak onih nad kojima se vlada – ali pristanak koji se organizuje, a ne generičnim i evazivnim kakav se ispoljava u momentu izbora."
- 8) К. Чавошки: *Увод у право – основни појмови и државни облици*, Драганић, Београд, 1995, стр. 133.
- 9) В. Становчић: *Моћ и легитимност*, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 42.
- 10) F. Chatelet, O. Duhamel, E. Pisier: "Hegel", *Dictionnaire des œuvres politiques*: 305-319, Presses Universitaires de France, 1986, p.306-307: "Dès lors, si la science de l'Etat est une application à la réalité politique du Savoir philosophique, le fait de l'Etat moderne en gesta-

зује око себе све политичке чиниоце у једном друштву и то око скупа идеја и политичких концепата које се намећу као државни разлог, тек тада долази до коначне легитимизације у којој сила израста у власт, а власт ураста у легитимитет.¹¹⁾ Међутим, интеграционо поље политичког легитимитета није свака врста легитимизирајуће власти, па чак ни она која поседује фолклорне знакове и симболе моћи, који према Мериаму (*Charles Merriam*), треба да "задиве и омаме",¹²⁾ већ она која представља скуп идеја, доктрина и циљева ка којима државни разлог треба да тежи.¹³⁾ Тако моћ постаје "укоурењена у емоцијама, усађена у осећањима и наканама, у моралу, у мудрим изрекама, у облицима рационализације међу вишим нивоима културних група."¹⁴⁾

3. РАДНО ДЕФИНИСАЊЕ ПРЕДМЕТА ИСТРАЖИВАЊА

На основу свега изложеног да се закључити:

- политички легитимитет представља валидност владајућег режима.¹⁵⁾ У данашња времена ова се валидност исказује прећутном вољом свих да поштују изречену вољу (заинтересоване) већине.
- државни разлог је знање о средствима којима се једна заједница држи на окупу, како би опстала, или како би се очувала и увећала своју моћ.
- интеграционо поље политичког легитимитета је сама садржина државног разлога, састављена од: идеја, за-

tion – que cette science a pour présupposé – constitue la condition historique, contingente, produit par l'histoire, sans laquelle la réalisation du Savoir absolu ne serait pas pensable, sans laquelle l'hégélianisme n'existerait pas..."

- 11) Ово је тзв. *д'Антреево* разликовање. (Видети у: К. Чавошки, *Увод у право – основни појмови и државни облици*, Драганић, Београд, 1995, стр. 107)
- 12) Чикашки политиколог Чарлс Мериам (*Charles E. Merriam*) суптилизује питање легитимитета правећи разлику између: скупова идеја којима свака власт себе не само оправдава већ и наводи да у њен легитимитет други верују (*credenda*), од знакова и симбола фолклорне моћи који задивљују и омамљују, и који представљају израженији степен интериоризације (*miranda*). (Видети детаљније у: Ch. Merriam, *Political Power*, Mc Graw Hill, New York-London, 1934)
- 13) H. D. Lasswell: *The future of political science*, Aldine Transaction, 2005, p. 52-53.
- 14) В. Становчић: *Моћ и легитимност*, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 26.
- 15) <http://sr.wikipedia.org/sr-el/Легитимитет>

мисли, концепата и стратегија којима се настоји очува-
ти све оно што се да обележити државним разлогом.¹⁶⁾

Ваља нагласити да *национални интерес* иако веома сродан пој-
му интеграционог поља политичког легитимитета, ипак задржава
извесну разлику спрам њега. Наиме, он се превасходно тиче мре-
же најосновнијих националних питања која могу имати општедру-
штвени, историјски и културни значај по нацију, али се не мора
обавезно односити и на државотворна питања једне нације, пошто
нација може превазилазити државу (баш као и држава нацију). Са
друге стране налази се *држава масе* као знатно шири појам који
представља свеобухватну пенетрацију државног организма у дру-
штвени простор.¹⁷⁾

Овде, дакле, неће бити речи о *државном разлогу* – јер је он
мање-више јединствен за све државе овога света; нити ће бити рас-
праве о *националном интересу* – јер он, у исто време, и надилази
у конкретном случају једну државу и преуско описује предмет ис-
траживања. Још мање ће бити речи о: појму *политичког легити-
митета* – јер је он исувише општ; али ни о *држави масе* – која
превазилази предмет интересовања. Овде ће бити речи о месту ин-
теграционог поља политичког легитимитета на пољу примењене
политике – у политичком животу Србије.

4. ИНТЕГРАЦИОНО ПОЉЕ ПОЛИТИЧКОГ ЛЕГИТИМИТЕТА У ПРИМЕЊЕНОЈ ПОЛИТИЦИ – ПРИМЕР СРБИЈЕ –

Интеграционо поље политичког легитимитета у са-
временом политичком животу Србије у последњих двадесет
година вишестраначког политичког живота прошло је неко-
лико значајних фаза.

16) Неке дефиниције државног разлога не праве разлику између државног разлога и ин-
теграционог поља политичког легитимитета. Тако се у италијанској политичкој теори-
ји државни разлог поистовећује са интеграционим пољем политичког легитимитета и
своди на национални интерес. Отуда се овде државни разлог прешироко тумачи, као:
"скуп циљева и амбиција једне државе на економском, војном или културном пољу."
(http://it.wikipedia.org/wiki/Ragion_di_Stato: "La ragion di Stato, detta anche interesse nazi-
onale, è l'insieme degli obiettivi e delle ambizioni di un paese in campo economico, militare
o culturale.")

17) Држава масе дефинише се као "окупираност читавог државног живота државном ин-
тервенцијом". (Видети више у: С. Лилић, *Схватања Слободана Јовановића о тзв. др-
жави масе*, сепарат Правног факултета, Београд, 1991)

Прву фазу обележава период посткомунистичке владавине социјалистичког аутократе Слободана Милошевића који је настојао да интеграционо поље постави на неколико важних стубова политике, дајући му свеопшти легитимитет. Притиснут таласом вишепартизма и напуштања социјализма који је заплуснуо земље Источног блока и републике-чланице СФРЈ, Милошевићев режим је прихватио основне постулате вишепартијског политичког система и тржишне привреде. Међутим, ово начелно прихватање није било искрено, па тиме ни безрезервно, јер је било изнуђено као нека врста одступнице. У новонасталој ситуацији вишепартијски систем се манифестовао у свом легитимном облику: формално је постојало мноштво политичких странака; а неке од њих су ушле и у парламент. Међутим, стварна позиција вишепартијског живота у Србији била је тако обликована да је заправо постојао фингирани вишепартизам, и да је све најважније полуге власти држао Слободан Милошевић и његова Социјалистичка партија Србије (СПС).¹⁸⁾ Ова моћна партија, произашла из утробе још моћнијег Савеза комуниста Србије (СКС), наследила је његово чланство, инфраструктуру, новац, некретнине... На првим вишепартијским изборима преобучени СКС са новим именом СПС освојио је готово 4/5 мандата у Народној скупштини Републике Србије. Сама СПС је за једно од најважнијих начела свог политичког програма (то је начело постало и саставни део Устава Републике Србије из 1990. године) истакла мешовити облик својине, искључивши тако фаворизовање приватног власништва. Уз ово били су предвиђени и извесни инструменти ограничења тржишта и промовисања вредности социјалне државе као државе благостања.

Слободан Милошевић је наставио неометано да влада, а само би повремено његову позицију угрожавали ванинституционални покушаји опозиције да доведу у питање у почетку чак не ни сам легитимитет његове власти колико нестручност владе коју је сам састављао. Оно што је представљало радикалан отклон од вишедеценијске политике бившег СКС била је одбрана највиталнијих интереса српског народа ван граница Србије.¹⁹⁾ Заплашени могућ-

18) С. Антонић: "Парламентаризам у Србији после 2000-те године", *Социолошки преглед*, бр. 3-4/03: 209-224, Београд, 2003, стр. 210.

19) Истина ово питање су покренули још у доба једнопартизма интелектуалци који ће касније прићи уз Милошевићев СПС, као што је академик Михајло Марковић. И сам члан Савеза комуниста, и декларисани левичар, он ће још 1986. године изаћи са ставом, који је касније постао базични програм решавања српског националног питања у Југославији: "Национална неравноправност је исто толико неподношљива у другој

ношћу да би СПС могла да остане на брисаном простору када је реч о одбрани основних националних интереса, Милошевићева инфраструктура је помогла у формирању Српске радикалне странке (СРС), која је промовисана у странку деснице и непоколебљивог заштитника угроженог српског народа преко Дрине. Милошевић је овим маневарским потезом желео да постигне два ефекта. Први, да омогући стабилност интеграционом пољу политичког легитимитета који је сада уз: вишепартизам и ограничену тржишну економију, добио још један битан угаони камен – а то је заштита интереса српског народа у ратом захваћеним подручјима бивше заједничке државе. И друго, да радикалну странку користи као ударну песницу против непослушне опозиције. Оваква опозиција је упорно одбијала да уђе у орбиту интеграционог поља политичког легитимитета коју је створио Милошевић, доводећи на тај начин читав поредак у питање. У погледу вођења спољне политике, условљене новим геополитичким размештајем, Милошевићева политика је због читавог стицаја ненаклоњених околности показивала највише рањивих обележја. Најважније се тицало односа Србије и њеног природног савезника Руске федерације. Природно савезништво и заштитништво Русије није било изводљиво из неколико разлога, од којих су два била пресудна. Први, јер је Милошевић по сваку цену настојао да пружи подршку руским *силовицима* окупљеним око генерала Јазова, директног – не само конкурента председника Русије – већ и системског противника новог руског режима. Други разлог био је тај што је политика Бориса Јељцина по питању српског народа била неискрена и склона нагодбама са САД и њеним атлантским савезницима. Однос званичног Београда и званичне Москве био је толико лош да је вегетирао. Када је реч о западним силама тада ваља истаћи да је почетна ненаклоњеност Немачке (која је признала сецесију Словеније и Хрватске), временом добила присталице и у САД и Британији, а у нешто мањем обиму и у Француској (са којом је Србија гајила традиционалну наклоност у међународним односима). Овај ће се збирни анимозитет сабрати већ у току агресије НАТО-а на Републику Српску почетком 1995, да би пун замах задобио агресијом НАТО-а на СР Југославију марта 1999. године. Непријатељски однос западних сила према Милошевићевој по-

Југославији као што је била у првој. Југославија не може опстати на принципу слабе, подељене и понижене Србије." (цитат из: М. Суботић, "Интелектуалци и српско питање 1990. године", *Политичка ревија*, 5/06:487-506, Институт за политичке студије, Београд, 2006, стр. 490)

литици, која је представљала зачетак антиглобалистичке борбе за мултиполарни свет, завршена је припремом и извођењем револуционарног пуча, којим је Слободан Милошевић збачен са власти. На његово место долазе кооперативне власти које желе да сарађују са западним силама. Оне исказују намеру да кормило Србије пуним једрима усмере ка евроатлантским интеграцијама.

Када је реч о опозицији ваља истаћи да је и она настојала да наметне своје интеграционо поље легитимитета. Оно је садржало један нови-стари вредносни систем, који је на врху пирамиде творио замишљено интеграционо поље око кога би требале да се окупе све снаге у друштву: демократски вишепартијски плурализам, тржишна економија и заштита приватног власништва – биле су основне вредности око којих је постојао консензус. Остале тачке неког будућег поља легитимитета унутар опозиције нису биле усаглашене (републиканизам – монархизам, модернизам – конзервативизам, либерализам – социјалдемократија).²⁰⁾ Ипак је ово интеграционо поље било тек само потенцијално и посве слабашно. Уз то су политичке странке на сопствене начине тумачиле нека од горућих питања. Једно од кључних био је однос према положају прекодринских Срба, па се ту опозиција често делила. Друга таква подела тицала се односа према агресији НАТО-а из 1999. године. Трећа се свакако тицала путева и начина разрешења драме са аутократском владавином Слободана Милошевића. Како год било опозиционе странке су углавном више-мање стајале на становишту: консолидације Србије и њене државности, вишепартијске демократије, тржишне (*laissez faire*) економије, заштите приватне својине, уласка у Европску Унију. Пред петооктобарске промене консензус није постојао у погледу уласка у НАТО савез, али је већина чланица опозиционог конгломерата странака (ДОС) заговарала и тај циљ.

Након 5. октобра 2000. године дошло је до уклањања аутократске власти једног човека, једне породице и једне

20) М. Јовановић: *Политичке институције у политичком систему Србије*, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 79: "Чак ако оставимо по страни програмске, политичке разлике и лидерске сујете – у коалицији су биле формално декларисане конзервативне и демократске странке, монархистичке и републиканске, левичарске и десничарске – било је јасно да функционисање владе у таквим околностима неће моћи да се одржава само на полету рушења предходног режима и освајања власти."

партије.²¹⁾ Нестао је симуловани вишепартизам. Убедљивом већином након децембарских избора 2000. године на власт је дошао конгломерат од 18 странака окупљен у Демократску опозицију Србије (ДОС).²²⁾ У почетку одлуке се доношене на председништву ДОС-а који је представљао неку врсту једнокоалиционог револуционарног пленума (политбироа). Па иако су на председништву ДОС-а доношене све кључне одлуке по земљу, врло брзо је дошло до разлаза између две најважније фигуре на политичкој сцени Србије: председника СРЈ Војислава Коштунице и премијера Србије Зорана Ђинђића. Од тада почиње безпоштедна борба председника и премијера која траје до убиства Зорана Ђинђића марта 2003. године. Тај сукоб био је базичан по питању наметања новог политичког легитимитета интеграционог поља.²³⁾ Борба око интеграционог поља била је рововска и представљала је сукоб заступника "нове или друге Србије", који су били присталице радикалних реформи (а земљу видели као малу демократску заједницу свих њених грађана интегрисану у структуре ЕУ и НАТО-а), и присташе "старе или прве Србије" који су били за поступне и обазриве реформе (за системски приступ у решавању проблема, за приступање Европској унији, али и резервисани према уласку земље у НАТО).²⁴⁾ Премијер Ђинђић настојао је да ефективну власт и место премијера искористи не само за убрзане реформе друштва које су водиле у приватизацију и увођење веће конкурентности, у смањење јавне управе (војска, полиција, администрација) и отварању земље

21) М. Суботић: "Владавина ДОС: од петокотобарске револуције до распада коалиције", *Политичка ревија*, 2-4/07: 435-460, Институт за политичке студије, Београд, 2007, стр. 444: "Нико према овом датуму не може остати равнодушан: за једне је то преломна тачка, револуционарни раскид с комунизмом и ауторитарним режимом, отварање према свету и хватање прикључка с европским демократским вредностима, а за друге срамни датум у српској историји у којем су победу однели издајници и слуге западних сила."

22) "Ови избори нису по први пут довели до формирања коалиционе владе, али по први пут владу су чинили представници чак 18 политичких партија и различитих организација." (М. Јовановић: *Политичке институције у политичком систему Србије*, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 79)

23) В. Станковић: "Партократија међу демократским институцијама Републике Србије", *Политичка ревија*, бр.3/09:17-26, Институт за политичке студије, Београд, 2009, стр. 20.

24) "Војислав Коштуница је заговарао став *еквидистанце* према Милошевићу и НАТО пакту..." (М. Суботић: "Владавина ДОС: од петокотобарске револуције до распада коалиције", *Политичка ревија*, 2-4/07: 435-460, Институт за политичке студије, Београд, 2007, стр. 440)

према западним инвестицијама, већ и да изврши радикалан отклон од бивше политичке гарнитуре спровођењем лустрације. Лустрација је у свом блажем виду имала за циљ не само избацивање "странака старог режима" (СПС-СРС) из сваке комбинаторике за учешће у било каквој власти већ и изгон из интеграционог поља политичког легитимитета.²⁵⁾ За разлику од њега председник Коштуница заговарао је опрезне реформе и инсистирао на националном помирењу које би амнестирано припаднике старог режима, уколико се нису огрешили о закон.²⁶⁾ Овај сукоб биће коначно завршен падом владе Зорана Живковића, непуне две године након убиства Зорана Ђинђића.

Формирањем владе Војислава Коштунице долази до остварења замисли о измирењу присталица Слободана Милошевића и делова ДОС-а. Мањинску владу тада је подржао СПС. Формира се тзв. *Мањински пакт* Коштуница – Дачић. Овим интеграционим споразумом Коштуница је настојао да прошири политички легитимитет и на припаднике старог режима, и да тако маневарским потезом Ђинђићеве следбенике истисне према маргини политичког спектра. Када је реч о реформама, Војислав Коштуница се упустио у спровођење базичних реформи на обзрив начин. Он је настојао да спроводи политику заштите српског народа у Републици Српској (БиХ), свесрдно се залагао за очување заједничког државног крова Србије и Црне Горе, и очување интегритета Србије у погледу јужне покрајине (КиМ). Коштуничин легализам који је прокламован као главно политичко начело међутим биће дерогиран корупционашким аферама и дивљом приватизацијом која је настављена још из времена Ђинђићевог кабинета (тзв. *Влаховићева приватизација*). У основи Коштуничин кабинет је поред доследне националне политике, спроводио либералну политику. Она је имала за

25) Ево шта на тему СРС пише Дијана Вукомановић: "Реално је очекивати да ће због њеног великог изборног потенцијала, као и због њеног идеолошког екстремизма коалициони потенцијал бити минимизиран до крајњих граница, а СРС бити континуирано искључена из партиципације у владајућим коалицијама. Овом тренду доприноси и сама СРС, позицирајући се као антисистемска партија." (Д. Вукомановић: "Динамика партијског система Србије", *Српска политичка мисао*, бр. 1-2/05:29-52, Институт за политичке студије, Београд, 2005, стр. 47)

26) "Коштуницином заслугом, 7. октобра образована је нова власт, не као наставак насилног 5. октобра, већ као резултат мирног 24. септембра. Старе установе поретка наставиле су да раде, само што су сада почеле да се попуњавају у складу са изборним исходом од 24. септембра." (С. Антонић: "Парламентаризам у Србији после 2000-те године", *Социолошки преглед*, бр. 3-4/03: 209-224, Београд, 2003, стр. 213)

циљ довршетак приватизације, успостављање тржишних механизма и привлачење страних директних инвестиција. Ово је за последицу имало додатно класно раслојавање и преливање готово целокупног друштвеног богатства у посед омалене групе веома моћних привредних плутократа (тзв. *тајкуна*) који нису имали превелики интерес да инвестирају и упошљавају масе незапослених, већ само да сачувају стечене позиције, и да се, евентуално, домогну нове имовине. Тако долази до завршне спреге економске и политичке моћи и тзв. *тајкунизације друштва*. На нижим нивоима моћи по први пут биће видљивија спрега криминала са политичким утицајем бирократског апарата. Истовремено, када је реч о интеграционом пољу политичког легитимитета, долази до новог консензуирања главних политичких актера у Србији, који доводи до стварања *Уставног пакта*. Тако је остварено прво широко интеграционо поље политичког легитимитета, којим су Коштуница, Тадић и Николић омогућили изгласавање Митровданског устава 2006. године. На мах се стекао утисак да се поредак коначно стабилизовао, јер су сви најважнији политички субјекти система прихватили интеграционо поље.

Па и поред оствареног интеграционог поља којим је постигнут шири легитимитет, Коштуничина влада је пала – истина не услед унутрашњег нерасположења народа лошим животним стандардом, већ због спољних фактора. Признање независности Косова и Метохије од стране западних сила и њених сателита угрозило је интеграционо поље политичког легитимитета, јер је довело до концепцијског ракола око стратегије борбе за јужну српску покрајину. Наиме, докле год су западне силе поштовале Резолуцију 1244 (према коме је КиМ био неотуђиви део Републике Србије, под управом Уједињених нација) Војислав Коштуница и његова странка исказивали су спремност да приступе интеграционим токовима са Европском унијом, и нису се јасно противили чланству у Северноатлантском пакту. Међутим, када су се појавиле индиције које су указивале на могућност признања "прве НАТО државе у свету", Коштуница се окреће војно-техничкој неутралности и окреће интеграционо поље политичког легитимитета ка преиспитивању односа са Европском унијом уколико она доводи у питање територијални интегритет Републике Србије. Убрзо је дошло до признања независности Косова од стране најмоћнијих држава Запада, што није могло да не остави одјека и на унутрашњополитичкој сцени.

Већ пре тих избора незадовољство народа лошим стандардом, незапошљеношћу и корупцијом, довело је до тога да је Србија тонула у видљиве поделе бирачког тела које су поларизоване око председника Тадића и главног опозиционог опонента Николића.²⁷⁾ Пошто Војислав Коштуница није успео да формира владу са опозиционим странкама СРС и СПС, иако је за то имао већину, посегао је за јединим могућим решењем – расписивањем превремених парламентарних избора. Током изборне кампање поново су дефинисана два супростављена поља политичког интегралитета, која су се међусобно искључивала. Један приступ (народњаци, социјалисти и радикали) настојао је да по питању Европске уније ствари изнесе на чистину и да постави питање Косова и Метохије као претходног питање пре било каквог започињања преговора о придруживању. Друга групација странака (већински окупљена око коалиције *За европску Србију* Бориса Тадића) исказала је спремност да настави борбу за Косово и Метохију не разјашњавајући статус јужне српске покрајине изговором да се борба за та два циља мора водити одвојеним колосецима.²⁸⁾ Изборни исход показао је веома тесан резултат. Коалиција народњака, радикала и социјалиста могла је да формира већину. Међутим, притисак спољног фактора и ненаклоњеност најважнијих средстава информисања који заговарају само један политички курс – онај евроатлантски,²⁹⁾ довели су до "прелетања" социјалиста у табор "тадићеваца".³⁰⁾ Тако су социјалисти из-

27) Ево како о политичкој и социјалној поларизацији у Србији још 2006. године пише Драган Петровић: "Демократе (ДС) имају упориште у заговорницима брзих реформи и оним слојевима друштва који себе не доживљавају губитницима у транзицији, док је са присталицама СРС махом обрнут случај и ова странка има претежну подршку међу нјим и средњим социјалним слојевима." (Д. Петровић: "Српско друштво и политичке странке – време транзиције 2000-2006", *Политичка ревија*, 1-2/06:89-104, Институт за политичке студије, Београд, 2006, стр. 96)

28) М. Кнежевић: *Жамор кризе*, Београд, 2008, стр. 16: "У време друге владе Војислава Коштунице спровођена је политика по начелу: *Косово, на Европа*. Распадом кохабитације ДСС-а и ДС-а и почетком монодемократије (демократије ДС-а), та политика је одбачена у име девизе: *И Европа и Косово*, а у ствари: *Европа, на Косово*. Редослед је дакле темељно измењен."

29) М. Вукашиновић: *Тренутак истине*, Елементи, Београд, 2006, стр. 80: "Наводно слободни медији, који су претежно у рукама странаца, производе афере којима се политичари у транзиционим друштвима стално уцеђују и подсећају на обавезу да буду послушни према иностранству, првенствено према САД."

30) "Елита из наше парламентарне опозиције, у основи, остаје у оквирима мишљења и понашања елите из владајућег естаблишмента. Можда и у страху да их еврореформски медији не оптуже као *мрачњаке* који нас враћају у *деведесете*, политички лидери опозиције се не усуђују да формулишу јасну друштвену алтернативу погубној спреси бриселске бирократије, транснационалних капиталиста и домаће компрадорске елите. Наша опозиција, барем према њиховим званичним документима, још увек остаје заро-

играли своја основна предизборна обећања, али и очекивања свога бирачког тела, у замену за корективну улогу у новој влади, где ће изгарати у борби за останак КиМ у саставу Србије и очување војно-безбедносне неутралности.

Коалициони пакт Тадић-Дачић подразумевао је формирање једне изразито хетерогене владе у којој има заступника свих идеологија и готово свих политичких опција. Њих у основи окупља предизборно зацртана политика Бориса Тадића, којој је СПС морао да се приклони. Међутим, и Тадићева политика доживела је видне промене. Оне су уочљиве склапањем *Системског пакта* Тадића и Николића који представља први озбиљан покушај да се озбиљне и дубоке поделе, настале током слабљења владавине народњачке коалиције око Војислава Коштунице превазиђу. Ваља напоменути да је подела на "демократску" и "радикалску" Србију добитника у губитника транзиције указивала на несносни раскол са несагледивим последицама по српско друштво.³¹⁾ Тадић је отворено преузео део идеја радикалског председничког кандидата, али је и Николић, пактирајући са Тадићем, одвлачио СРС у простор системске странке десног центра. Радикалски "вођа у земљи" непрестано је покајнички ублажавао ставове по питању српских земаља, али и оне по питању "ратне прошлости", односа према атлантским силама и сл. Ово ће довести до поделе СРС, у коме ће Николић одвојити већи део странке и чланство одвести у нову "мекшу" партију – Српску напредну странку (СНС). Новоформирана СНС својим полазиштима додатно ће умањивати разлике између свог приступа и политике ДС-а.³²⁾ Са друге стране, и Тадић је био присиљен на компромисе. Његова Демократска странка све се више удаљавала од либерализма Зорана Ђинђића. Она је сада "као лева снага" у коалиционом савезу са неспорно левичарским СПС, који такође тежи реформа-

бљеник неолибералних економских флоскула, идеологије империјалне глобализације и културне хегемоније Вашингтона и Брисела." (С. Антонић: "Опозиција пред изазовима кризе", <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/opozicija-pred-izazovima-krize.html>, од 28. јануара 2010)

- 31) О истраживањима на ову тему видети поближе у: В. Станковић: "Друштвени слојеви као бирачка база политичких странака у Србији", *Политичка ревија*, бр. 1/07:11-22, Институт за политичке студије, Београд, 2007, стр. 19.
- 32) "(...) Тадић и Николић се виде само као супарници који се такмиче око степена послушности Бриселу и Вашингтону. Ако имамо у виду неке од Николићевих и Тадићевих изјава о безалтернативности *европског пута* и о уважавању спољнополитичке *реалности*, онда таква пројекција и није тако далеко од остварења." (С. Антонић: "Напредњачка *Велика идеја*", <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/naprednjacka-velika-ideja.html>, од 19. фебруара 2010)

ма социјалдемократског типа премештајући се од јасне левеце као партије рада ка центру политичког спектра западних социјалдемократија.³³⁾ Све ово имало је за последицу: окретање Тадића од мањих отворено прозападних коалиционих партнера, нешто већу бригу за положај српског народа у окружењу, дистанцирање од могућег уласка у НАТО, отопљавање односа са званичном Москвом (која је загазила у ново хладноратовско доба одбацујући униполарни хегемонизам САД-а)... Свакако да у будућности није искључено да један део бирача ДС-а напусти Тадићев табор, незадовољан недовољно западном ("европском") политиком коалиције *За европску Србију*. Они би могли да под изговором потребе спровођења бржих и свеобухватнијих реформи приступе некој новој коалицији окупљеној око Либерално-демократске партије (ЛДП) Чедомира Јовановића. Како сада ствари стоје, по први пут створено је једно стабилније интеграционо поље политичког легитимитета које има прећутну сагласност не само највећих судеоника у власти, већ и најважнијих опозиционих снага, али и домаћих плутократа чији се статус за сада не доводи у питање.³⁴⁾ Политика која је успостављена настоји да оствари два кључна циља: улазак у Европску унију и очување територијалног интегритета дипломатским средствима. По први пут земља настоји да води неотитоистичку спољну политику сарадње и надметања две најважније силе на свету: САД и Русије. И једној и другој сили циљ је овладавање Балканом, простором у коме Србија има средишњу улогу – са једном битном разликом: једна од ових сила доводи у питање сам интегритет Републике Србије, а то није неважна ствар. Овај разлог може бити кључан за неко будуће измицање интеграционог поља политичког

33) "Умерени део СПС-а... определили се за европску социјалдемократију или американичнi еврoсоцијализам Соланиног и Блеровог типа." (М. Кнежевић: *Жамор кризе*, Београд, 2008, стр. 130)

34) "Од пет главних председничких кандидата чак четири (Тадић, Николић, Мркоњић, Јовановић) данас марширају у мање-више истом строју, а онај пети, повремено, као да погледује на ту страну. Милутин Мркоњић, до јуче љути социјалиста, Милошевићев неимар и лични пријатељ, који је за преминулим *Председником* пролио много врелих суза и увек имао спремну бујицу псовки на рачун његових *убица*, данас поново нешто тумара, гради, галами и обећава диљем европске Србије. Чедомир Јовановић је готово сасвим пацификован скупштинским споразумом о сарадњи са ДС-ом, а још више *принципијелним* (не)уласком ЛДП-а у београдску власт и јавна предузећа. Коначно, Томислав Николић, доскора, мислило се, највећи противник наше европске будућности, своју даљу политичку егзистенцију, као и мандате свог посланичког клуба мора да захвали само доброј вољи, или, пак, добром дилу са америчким амбасадором и Тадићевом *Европском Србијом*." (Ђ. Вукадиновић: "Демократски савез европског народа Србије", <http://www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/demokratski-savez-evropskog-naroda-srbije.html>, од 1. октобра 2008)

легитимитета ка руској сфери утицаја. За сада се САД и њени евроатлантски сателити вешто томе опиру.

Vladan Stankovic

INTEGRATIONAL FIELD OF POLITICAL LEGITIMACY

– THE EXAMPLE OF SERBIA –

Summary

Objective of this paper is to underline the ranges, significance and implementation of integration field of political legitimacy in political life of Serbia. Author of the paper analyzed the object of research by several methodical aspects. Firstly the author defined the field of case study by most widely accepted method of content analysis. Then in second part of the text the author used several methods based on comparative, inductive and synthetic methods. In this way there was accomplished a clear insight into the theme of research. At the same time, the author research the object in the field of applied politics trying to underline basic pointers and norms (validities) regarding the researched object as a real political phenomenon.

Key Words: integrational field, political legitimacy, state cause

ЛИТЕРАТУРА

- Антонић, Слободан: "Напредњачка Велика идеја", <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/naprednjacka-velika-ideja.html>, од 19. фебруара 2010.
- Антонић, Слободан: "Опозиција пред изазовима кризе", <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/opozicija-pred-izazovima-krize.html>, од 28. јануара 2010.
- Антонић, Слободан: "Парламентаризам у Србији после 2000-те године", *Социолошки преглед*, бр. 3-4/03: 209–224, Београд, 2003.
- Бек, Ханс-Георг: *Византијски миленијум*, Слио – Глас српски, Београд – Бања Лука, 1998.
- Botero, Giovanni: *Ragione di stato*, Introduzione Carlo Morandi, Bologna, 1930.
- Вукадиновић, Ђорђе: "Демократски савез европског народа Србије", <http://www.nspm.rs/kolumne-djordja-vukadinovica/demokratski-savez-evropskog-naroda-srbije.html>, од 1. октобра 2008.
- Вукашиновић, Милорад: *Тренутак истине*, Елементи, Београд, 2006.
- Вукомановић, Дијана: "Динамика партијског система Србије", *Српска политичка мисао*, бр.1-2/05:29-52, Институт за политичке студије, Београд, 2005.

- Јовановић, Милан: *Политичке институције у политичком систему Србије*, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- Кнежевић, Милош: *Жамор кризе*, Београд, 2008.
- Lasswell, Harold Dwight: *The future of political science*, Aldine Transaction, 2005.
- Лилић, Стеван: *Схватања Слободана Јовановића о тзв. држави масе*, сепарат Правног факултета, Београд, 1991.
- Merriam E. Charles: *Political Power*, Mc Graw Hill, New York-London, 1934.
- Петровић, Драган: "Српско друштво и политичке странке – време транзиције 2000-2006", *Политичка ревија*, 1-2/06:89-104, Институт за политичке студије, Београд, 2006.
- Podunavac, Milan: *Politički legitimitet*, Rad, Beograd, 1988.
- Станковић, Владан: "Друштвени слојеви као бирачка база политичких странака у Србији", *Политичка ревија*, бр. 1/07:11-22, Институт за политичке студије, Београд, 2007.
- Станковић, Владан: "Партократија међу демократским институцијама Републике Србије", *Политичка ревија*, бр. 3/09:17-26, Институт за политичке студије, Београд, 2009.
- Становчић, Војислав: *Моћ и легитимност*, Службени гласник, Београд, 2006.
- Суботић, Момчило: "Интелектуалци и српско питање 1990. године", *Политичка ревија*, 5/06:487-506, Институт за политичке студије, Београд, 2006.
- Суботић, Момчило: "Владавина ДОС: од петокотобарске револуције до распада коалиције", *Политичка ревија*, 2-4/07: 435-460, Институт за политичке студије, Београд, 2007.
- <http://sr.wikipedia.org/sr-el/Legitimumem>
- http://it.wikipedia.org/wiki/Ragion_di_Stato
- Чавошки, Коста: *Увод у право – основни појмови и државни облици*, Драганић, Београд, 1995.
- Chatelet François, Duhamel Oliver, Pisier Evelyne: "Hegel", *Dictionnaire des œuvres politiques*: 305-319, Presses Universitaires de France, 1986.

Sintesi

Il presente documento affrontare settore dell'integrazione di legittimazione politica. La prima parte è andato dal discorso introduttivo e la definizione teorica del soggetto di ricerca. Poi alcuni definizione operativa del soggetto di ricerca, per, infine, l'ultima parte del campo dell'integrazione affrontato il fenomeno dal punto di vista della politica applicata. Integrando il campo della legittimità politica è definito come uno specifico insieme di idee, dichiarazioni e piani il più importante, strategico, le questioni del

Stato nel campo della salvaguardia della sovranità e dell'integrità dello Stato (la difesa e la sicurezza), la base della politica nazionale e culturale, la struttura economica e sociale. Questo campo è determinato dai rappresentanti del sovrano, di solito più ristretto, come organismi di governo e capo dello Stato. Integrando il campo della legittimità politica delle ragioni predeterminato stato contenuto - una specie di politica predeterminata, lo spazio in cui l'ordine di mosse (il cosiddetto corso politico del paese). A differenza di lui, una buona ragione per distinguere lo stato che rappresenta un insieme di conoscenze di protezione e la conservazione dello stato dell'organismo, e l'interesse nazionale come il programma generale di raggiungere la sopravvivenza, la protezione e la prosperità di una nazione. Questa integrazione funziona all'interno di un quadro determinato Stato campo.

Il piano di applicare la politica in Serbia negli ultimi venti anni, diversi campi di integrazione evidenti, che stanno determinando il corso della politica statale.

Il primo si basa sul periodo di Milosevic: (falsi) polipartitismo, la pluralità di proprietà e la tutela dei fondamentali interessi nazionali del popolo serbo (al di fuori della Serbia). La seconda fase si verifica dopo la rivoluzione quinta ottobre, e comprende un conflitto concettuale in termini di stabilizzare l'integrazione tra i campi: concetto di Djindjic neolibérale di stato minimo, una riforma radicale del metodo di terapia d'urto, la privatizzazione, snazionalizzazione e seguaci fuori del vecchio regime dall'integrazione dei campi, e il concetto di Kostunica di preservare gli interessi nazionali al di là dei confini della Serbia, le riforme gradualmente, l'inclusione di tutte le forze del paese nel campo dell'integrazione. Alleanze occasionali (Dacic-Kostunica, Tadic-Kostunica-Nikolic, Tadic-Nikolic e Tadic-Dacic) indica i tentativi di giungere ad un sistema stabile tramite un consenso dei leader politici, in base alla contrattazione partitocrato e al commercio dei fattori più importanti del paese.

Oвај рад је примљен 9. марта 2010. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 25. маја 2010. године.